

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Шевчук О. О., Томма Р. П.

У статті розглянуто досвід відбору та підготовки поліцейських кадрів у зарубіжних країнах. Проведено аналіз сучасного стану реформування Національної поліції України. Досліджено особливості підготовки та відбору поліцейських у Республіці Польща, Федеративній Республіці Німеччина, Сполучених Штатах Америки, Французькій Республіці. Зазначається, що проведення реформи правоохоронної системи України передбачає відхід від каральних методів роботи та акцент на проведення профілактичної роботи з недопущення правопорушень.

Ключові слова: кадри, відбір, Національна поліція, підготовка, досвід, зарубіжні країни.

В статье рассмотрен опыт отбора и подготовки полицейских кадров в зарубежных странах. Проведен анализ современного состояния реформирования Национальной полиции Украины. Исследованы особенности подготовки и отбора полицейских в Республике Польша, Федеративной Республике Германия, Соединенных Штатах Америки, Французской Республике. Отмечается, что проведение реформы правоохранительной системы Украины предусматривает: уход от карательных методов работы и акцент на проведение профилактической работы по недопущению правонарушений.

Ключевые слова: кадры, отбор, Национальная полиция, опыт, зарубежные страны.

The article deals with the experience of selection and training of police staff in foreign countries. The analysis of the current state of reform of the National Police of Ukraine was carried out. The peculiarities of selection and training of police staff in the Republic of Poland, the Federal Republic of Germany, the United States of America, and the French Republic are investigated.

It is noted that the reform of the law enforcement system of Ukraine envisages: abandonment of punitive methods of work and an emphasis on prevention in order to prevent crime.

A brief analysis of normative acts regarding the specifics of personnel selection of employees to the National Police is carried out. It is equally alleged that the influence on the formation and development of foreign police bodies had historical traditions of legislation and law enforcement activity, features of socio-economic and cultural development of each country, level of interaction with state authorities and institutes of civil society, etc.

The system of bodies that handle specialized police functions in France (National Police, National Gendarmerie) is considered.

There are certain regulations that provide for procedures of recruitment process in the Polish police providing for a multi-level selection in field officers and training units of the police.

In this case, the requirements for police recruitment process are also indicated: for the term of the preparatory or candidate's service; for the term of contract service; indefinitely. It is emphasized that one of the basic requirements for police candidates is the military service or the service in the reserve.

In the analysis of the peculiarities of selection of candidates for the German police it is noted that the training of police officers in this country is carried out at the Academy of the Federal Police.

In the United States selection for education is provided after the commencement of the courses (law enforcement, administration of justice, psychology, advocacy, history of America, public administration, English language, legal relations, sociology, the trade law).

Key words: police personal, selection, National Police, experience, international country.

Постановка проблеми та її актуальність. За кордонами України нині накопичений великий, різноманітний і різноаспектний досвід підготовки кадрів для поліцейських служб. Організація діяльності щодо забезпечення підтримання стану правового порядку, публічної безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах у кожній державі має свою специфіку та особливості.

Реформування правоохоронної системи України, яке нині проводиться, передбачає кілька цілей, досягнення яких гарантують кінцевий результат: Національна поліція України має максимально відійти від каральних методів роботи, акцентуючи увагу на проведенні профілактичної роботи з недопущення правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання підготовки поліцейських кадрів в Україні та зарубіжних країнах досліджено В. Власенком, М. Криштановичем, Н. Лесько, М. Мисливим, В. Петрус, О. Сердюком, О. Святокумом, Д. Стефано та ін. Водночас чинні напрацювання не розкривають позитивного досвіду реформування поліцейських відомств, який доцільно впровадити в Україні.

Мета статті – аналіз особливостей підготовки кадрів у зарубіжних країнах та визначення окремих положень, що доцільно впровадити в Україні під час реформування Національної поліції.

Виклад основного матеріалу. Організація підготовки поліцейських у країнах ЄС та США вимагає додаткового дослідження, застосовування колосального масиву інформації громадського, правового, спеціалізованого, статистичного, законодавчого, організаційного, оперативного, службового, методичного характеру.

Професія працівника поліції є вкрай складною та відповідальною. Кадрове забезпечення – одна з системних проблем для Міністерства внутрішніх справ. Ефективність цієї роботи залежить від тих, кому довірено утілювати в життя рішення державних органів, охороняти публічний порядок і боротьбу зі злочинністю.

Те, наскільки ефективно система МВС України зможе виконувати покладені на неї суспільством і державою завдання, значною мірою залежить від рівня та якості роботи ЗВО із специфічними умовами навчання [1].

Набір до НПУ є складником професійної орієнтації населення, яку запроваджено згідно із Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII, наказом МВС України «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» від 26 січня 2016 року

№ 50, наказом МВС України «Про затвердження Порядку відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України» від 15 січня 2015 року № 29 [2].

Порядок відбору до Національної поліції прописано в ст. 47-57 Закону України «Про Національну поліцію», наказі МВС України № 1631 від 25.12.2015 р. Структура має декілька етапів, для кожного етапу затверджено мінімум, який необхідно скласти. Кандидати проходять на новий етап лише за умови успішного проходження попереднього. Кандидати, які без поважних причин не з'явилися на конкурсний етап в призначений час, не допускаються до подальшої участі в конкурсі [3].

До Національної поліції України приймають на добровільних засадах. Будь-який громадянин України віком від 18 років, який має повну загальну середню освіту, незалежно від раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання має право на участь у конкурсному відборі до лав Національної поліції України [3].

З огляду на те, що в Україні правоохоронні органи мають бути насамперед сервісними службами, що допомагають суспільству влаштувати безпечний та законний добробут у власній країні, було запроваджено Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, яка передбачає формування МВС України як інституту європейського зразка та формування Національної поліції України як основного виконавця завдання щодо забезпечення безпеки населення [4].

Країнами Європейського Союзу нині накопичено досвід щодо підготовки кадрів для поліцейських служб, діяльності із забезпечення порядку, охорони публічної безпеки, боротьби з хуліганством, злочинністю кримінального та економічного спрямування.

Розглядаючи практику відбору та підготовки кадрів поліції, можна відзначити, що їх побудова залежить від багатьох чинників. Великий вплив на їх формування та розвиток мали історичні традиції законодавства та правоохоронної діяльності, особливості соціально-економічного та культурного розвитку країни, загальна культура і правосвідомість населення, рівень взаємодії з державними органами та інститутами громадянського суспільства, особливості побудови національних поліцейських систем, матеріальне забезпечення поліції та інші важливі чинники.

Своєрідну функцію у підготовці поліцейських кадрів країн ЄС та США виконує авторитетність професії працівника поліції, що досягається високим рівнем соціального та матеріального-технічного забезпечення та створення позитивного іміджу поліцейських.

Високе матеріальне забезпечення спонукає працівників поліції до відповідального виконання службових обов'язків, що позитивно відбивається на ефективності роботи поліцейських служб. Велике значення має соціальна спрямованість поліцейської діяльності на виконання функції забезпечення та обслуговування потреб та запитів громадян [5].

Розглянемо певний наявний позитивний досвід підбору кадрів поліції в країнах ЄС та США.

Французька Республіка.

Поліція Франції – це складна система, якою управляє Міністерство внутрішніх справ. Функції поліції

у Франції виконують Національна поліція і Національна жандармерія. Національна жандармерія підконтрольна Міністерству оборони Франції, головне управління Національної жандармерії – командуванню військових округів на місцях.

Організаційні та контрольні функції разом із центральною дирекцією управління здійснює Генеральна інспекція Національної поліції Франції.

Генеральний директор Національної поліції Франції має свій Кабінет (колегію), який виконує організаційно-допоміжні та дорадчі функції. При Генеральній дирекції Національної поліції діє Служба безпеки МВС, Центральна автомобільна служба, Центральна служба спорту та інші.

У прийнятому в 1985 році Законі «Про реформування поліції» є спеціальний розділ, в якому розкриваються критерії з підготовки поліцейських всіх рангів і категорій. У Законі «Про реформування поліції» щодо підготовки керівних кадрів прописано, що комісари поліції після здобуття диплома магістра у будь-якому цивільному університеті ЄС мають пройти курси оперативного поліцейського навчання у Французькій Вищій національній школі. Директиви 1999 року МВС Франції охарактеризували значення структури підготовки комісаріату поліції трьох звань: комісарів, головних комісарів та дивізійних комісарів [6].

Адміністративна поліція Франції займається попередженням правопорушень та виконує інші профілактичні заходи. Судова (карна) поліція Франції займається розслідуванням злочинів, виявленням обставин їх скоєння, оперативним розшуком, затриманням і передачею обвинувачуваних судовим органам. У Франції дуже розвинена система поліції місцевого самоврядування (муніципальна поліція). Муніципальна поліція фінансується за рахунок місцевого бюджету, охороняє публічний порядок у містах та інших населених пунктах і взаємодіє з Національною поліцією [7].

Республіка Польща.

Згідно зі статтею 1 Закону Польщі «Про Поліцію» від 6 квітня 1990 року, поліція Польщі – це збройна організація, співробітники якої носять уніформу, поставлена на службу суспільству і покликана забезпечити безпеку населення, а також підтримувати закон і порядок.

Засновані обов'язки поліції включають у себе:

- 1) охорону життя та здоров'я громадян, майна від протиправних посягань;
- 2) безпеку публічного порядку, забезпечення спокою у громадських місцях, а також у засобах громадського транспорту та громадського сполучення, у дорожньому русі, на водоймах, призначених для загального користування;
- 3) ініціювання та організація заходів, що мають на меті запобігання скоєнню злочинів та проступків, а також криміногенним явищам, співпраця у цій галузі з органами державної влади та місцевого самоврядування, а також громадськими організаціями;
- 4) викривання злочинів та проступків, а також переслідування осіб, які їх вчинили;
- 5) нагляд над спеціалізованими озброєними охоронними формуваннями у межах, визначених в окремих приписах;
- 6) контроль за дотриманням адміністративних приписів та приписів щодо публічного порядку, пов'язаних з публічною діяльністю або таких, що діють у публічних місцях;

7) взаємодію з поліцейськими службами інших країн, міжнародними організаціями, а також з органами та інститутами Європейського Союзу на основі міжнародних договорів та угод, а також окремих приписів;

8) збирання, обробку та передання оперативної інформації;

9) ведення бази даних, що містить інформацію про результати аналізу дезоксирибонуклеїнової кислоти (ДНК) [8].

Польська поліція реалізовує завдання, які зазначені в приписах права Європейського Союзу, а також у міжнародних договорах та угодах, на засадах та в обсязі, які в них визначені.

Процес прийому претендента на службу в Польську поліцію покровий, відбувається в польових та навчальних підрозділах поліції і включає в себе:

опрацювання документації щодо їх відповідності до вимог;

співбесіда з претендентом;

вирішення тестових завдань у сфері загальних знань (державне управління поліції, громадська безпека);

тестування претендентів з фізичної підготовки;

вирішення психологічних тестових завдань (розвиток інтелекту, поведінка в соціальному побуті, перевірка стресостійкості під час окремих ситуацій);

перевірка особи щодо допуску та дотримання відомостей, які мають інформацію з обмеженим доступом; проходження спеціалізованої медичної комісії (перевірка фізичного і психічного рівня можливостей кандидата до поліцейської служби) [8].

Призначення проходить за такими умовами:

1) на період підготовчої або кандидатської служби;

2) на період контрактної служби; безстроково.

Призначення в контрактній службі може відбутися після укладення контракту між особою, яка виявила бажання виконувати цю службу, та керівником. Контракт укладається з кандидатом строком від трьох до п'яти років. Служба в поліції починається з того дня, який прописаний у наказі про призначення поліцейського. Призначення поліцейського відбувається після проходження строкової військової служби або після звільнення в запас. Міністр внутрішніх справ Польщі підписує наказ, в якому визначає види та зразки службової документації поліцейських, органи, компетентні в їх видачі, а також принципи внесення записів у ці документи.

Перше поліцейське звання у корпусі молодших офіцерів Поліції Польщі може бути присвоєне поліцейському, який відповідає вищезазначеним умовам та закінчив навчання у Вищій Школі Поліції або професійну підготовку для випускників вищих навчальних закладів, був призначений або призваний на посаду, для якої було визначено звання у корпусі офіцерів Поліції Польщі, та склав офіцерський екзамен [8].

Федеративна Республіка Німеччини.

Підготовка поліцейських Німеччини проводиться в Академії Федеральної поліції Німеччини, до складу якої входять:

5 центрів підготовки і підвищення кваліфікації Федеральної поліції;

2 спортивні школи Федеральної поліції; навчально-тренувальний центр морської поліції;

2 школи з підготовки кінологів; центр командної підготовки персоналу вищої ланки; медична частина академії, яка паралельно використовується для медичної підготовки поліцейських.

Структура академії налічує 5 бюро з відбору кандидатів на навчання до академії. Основна функція цих бюро – вивчення та обробка замовлень на навчання. Працівники бюро згідно зі своїми службовими повноваженнями проводять серед випускників шкіл профорієнтаційну роботу з метою зацікавити майбутніх абітурієнтів обрати професію поліцейського.

Підготовка поліції у Німеччині здійснюється згідно із затвердженими програмами, підготовленими академією. До системи з підготовки поліцейських у Німеччині ставляться вкрай відповідально: підготовка поліцейського обходиться близько 60 тисяч євро, а тривалість навчання складає два з половиною року.

На початку навчання акцентується увага на вивчення основ теорії і практики поліцейської діяльності, після чого поліцейські проходять службу в практичних підрозділах поліції під керівництвом наставників, після цього – ще півроку навчання, яке закінчується іспитом на звання поліцейського [9].

Сполучені Штати Америки.

Початковою підготовкою майбутніх поліцейських у Сполучених Штатах Америки представлено стандарти з мінімальними вимогами, які є обов'язковими для виконання. Стандарти навчання залежать від обов'язкової мінімальної кількості годин початкової підготовки.

У різних штатах підготовка варіюється від 320 годин (штати Південна Дакота, Теннессі, Канзас) до 690 годин (штат Вісконсін) і до 1040 годин (Гаваї). У зв'язку з такими відмінностями в стандартах між штатами виникають проблеми, що пов'язані з процедурами взаємозаліку поліцейської підготовки, пройденої співробітниками поліції в одному штаті, у разі переходу на роботу в інший штат. За відсутності угод між штатами співробітникам поліції іноді доводиться повторно проходити курс початкової підготовки [10].

Нині у США вдало працює одна з найбільш складних структур поліцейських систем. Сили поліції працюють на федеральному (ФБР), штатному, місцевому (у містах) та місцевих (муніципальних одиницях) рівнях. Також є органи поліції в окремих відомствах: міністерстві фінансів, митній службі, службі внутрішніх доходів, федеральних органах контролю за банками.

Особи, які виявили бажання влаштуватися на роботу в поліцію Сполучених Штатів Америки, мусять мати сертифікат із закінчення курсів з таких дисциплін: правозастосування; відправлення правосуддя; психологія; адвокатура; історія Сполучених Штатів Америки; громадське управління; англійська мова; правові відносини; соціологія; торгове право.

Кандидати, які завершили навчання в школі і бажають після досягнення 21-річного віку вступити на поліцейську службу, мають можливість пройти стажування в поліції. З такою категорією кандидатів проводять заняття досвідчені інструктори.

Підготовка включає в себе заняття за Конституцією і громадянськими правами, законами штатів і постановами муніципальних органів, положеннями з розслідування нещасних випадків тощо. Практикується патрулювання, регулювання руху, навчання володіння вогнепальною зброєю, прийомів особистої безпеки, правил поведінки в екстремальних ситуаціях [10].

Висновок. Враховуючи вищевикладений матеріал, необхідно зазначити, що підготовка поліцейських

у розвинених країнах ЄС та США має високий матеріально-технічний складник, високий рівень організації освітнього процесу і власні наукові здобутки, виробленя вмінь і навичок, які доведені до автоматизму.

Таким чином, використовуючи досвід підготовки поліції країн ЄС та США, правоохоронна система України має всі можливості щодо його застосування для підготовки поліцейських в Україні.

Література

1. *Підготовка кадрів міліції (поліції): історія та сучасність* : матеріали міжвузів. наук.-теорет. конф. (Київ, 10 червня 2011 р.). Київ : НАВС, 2011. 64 с.

2. Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : затверджена наказом МВС України від 25.11.2016 № 1252. Ліга: закон. URL: http://search.ligazakon.ua/_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 01.10.2018).

3. Порядок проведення конкурсу в Національну поліцію України. Київ : 2016-2018. URL: <https://nabir.np.gov.ua/index.php?r=site2Fcondition> (дата звернення: 30.10.2018).

4. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України до 2020 року. Київ : 2018. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm (дата звернення: 01.10.2018).

5. Бугайчук К.Л., Гончаренко І.Б., Михайлова Ю.О. та ін. Закордонний досвід підготовки кадрів для сил сектору безпеки та можливості його використання в Україні : наук.-метод. рек. Харків : НУВС. 2016. 120 с.

6. Code de procédure pénale (Code of criminal procedure of France). Act No. 2005-1550. 12 December

2005. URL: http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1958/13719/version/3/file/Code_34.pdf (дата звернення: 01.10.2018).

7. Гриценко В.Г. Зарубіжний досвід Франції щодо організації та функціонування правоохоронних органів і можливості його використання в Україні. *Право та інноваційне суспільство* : електрон. наук. вид. 2015. № 1 (4). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Gritsenko.pdf> (дата звернення: 01.10.2018).

8. Про поліцію : закон Республіки Польща від 1990 р. / пер. з пол. мови здійсн. А. Поритком. *Центр політико-правових реформ* : офіц. сайт. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Poland.pdf> (дата звернення: 01.10.2018).

9. Звіт про результати візиту української делегації ДПСУ до Морського центру і Академії Федеральної поліції Німеччини з 12 по 17 лютого 2012 року.

10. Як в Америці навчають копів. Київ, 2018. URL: <http://mmr.net.ua/13456475892385>. (дата звернення: 01.10.2018).

Шевчук О. О.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри забезпечення фінансової безпеки
та фінансового розслідування
Навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ*

Томма Р. П.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ*